

TRABANTOVY TOULKY KNIHOU

průvodce na čtenářskou cestu
Bibli (nejen) pro prvočtenáře

ČÁST 2.

(KAPITOLY 71 - 140)

Ex 20,17 – Dt 27

Mt 24,36 – Sk 11

Jan Vojvodík

(jak jsem je sedm let pro radost
psal jako svůj blog na:
toulkyknihou.wordpress.com
pod jménem Trabant)

TRABANTOVY TOULKY

KNIHOU – část 2.

Průvodce na čtenářskou cestu Biblií
(nejen) pro prvočtenáře

Část 2. (kapitoly 71 - 140)

Ex 20,17 – Dt 27

Mt 24,36 – Sk 11

Jan Vojvodík

(jak jsem je sedm let pro radost psal jako svůj blog na
toulkyknihou.wordpress.com pod jménem Trabant)

71. O ŽIVOTNÍCH KOŠÍKÁŘÍCH A HORIZONTECH DESÍTKÁŘŮ (Ex 20,17 a Mt 24,36-51)

DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (EXODUS): KAPITOLA 20, verš 17 (STARÝ ZÁKON)

„Nebudeš dychtit po domě svého bližního. Nebudeš dychtit po ženě svého bližního ani po jeho otroku ani po jeho otrokyni ani po jeho býku ani po jeho oslu, vůbec po ničem, co patří tvému bližnímu.“

Ono „dychtění“ vyjadřuje soudobá čeština pojmem „závist“. Závist je předstupněm přečinů proti majetku a proti životu – cizímu, a dokonce vlastnímu. Závidět lze nejen dům, ženu, otroky, či dobytek, ale také postavení, zdraví, vliv, rodinné vztahy, původ, vzdělání, národnost – věci velké i malé, ty, které závidí kdekdo i ty, které specificky závidíme právě my. Závist je reakcí na realitu vlastního omezení, na skutečnost, že strom životních příležitostí je větší než ošatka našeho života. Ovoce, které sbíráme, mnohonásobně převyšuje objem nám vymezeného košíku. Snadno podléháme iluzi, že krásný plod, který závidíme sousedovi, je

lepší než naše vlastní scvrklá jablíčka, nedostatečně poučení ze života a supermarketu, že to pěkné ovoce a zelenina bývá často důsledkem nezdravého chemického přehnojení, a to svařštělé a nehezké je nakonec kvalitnější, zdravější. Snaha získat sousedovo „lepší“ ovoce může vést nejen k tomu, že o ně souseda připravím, ale také k tomu, že sám sebe a své vztahy zničím přepjatou snahou vypěstovat si stejné, ba lepší.

„Nebudeš (dychtit)“ je i v tomto případě spíše realizovanou možností než příkazem. Ten, kdo důvěřuje Mojžíšovu Bohu natolik, že starost o kvalitu obsahu svého životního košíku nechá na něm, není ohrožován a provokován úspěchem souseda, bližního. Důvěra Bohu je odpovědí na volání závisti. V důvěře Bohu se mohu spokojit s rolí pomíjivé sedmikrásky v přízemí záhonu nádherných růží. V důvěře Bohu mohu najít spokojenost se svým majetkem, vzděláním, věkem, zdravím či nezdravím, postavením, se svou rodinou, ženou, se svým býkem a svým oslem – protože o úspěchu či neúspěchu života nerozhoduje (možná chemicky dosažená) barevnost a šťavnatost obsahu mého košíku, ale ten, na jehož dlani se svým košíkem stojím, ten, na jehož dlani obsahem svého košíku manifestuji svou důvěru či nedůvěru.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 24, verše 36 - 51 (NOVÝ ZÁKON)

V podmínkách prvního století, v podmínkách vážného očekávání brzkého nastolení Božího království, má dnešní text zdánlivě jinou váhu než dnes, v jednadvacátém století, kdy o konci světa každé čtvrtletí komicky píšou bulvární plátky. Přesto – nenaplnění tehdejších časových představ sice odsunulo Boží království za horizont první generace křesťanů, ale nevedlo k rezignaci na očekávání zásadní změny, očekávání nastolení toho království, o kterém hovořil a které svým životem, smrtí a vzkříšením představil Ježíš, který je Kristus.

Koneckonců, když čteme řádky dnešního textu, připuštěme si k tělu a pod kůži vědomí, že ať je to s časovým horizontem ukončení dějin a nastolení Božího království jakkoliv, pro nás, pro mne a pro tebe, se tento horizont počítá jen do výše zbývajících let mého a tvého života. S tímto horizontem musí počítat důvěra i nedůvěra, víra i nevěra. Počty jsou to jednoduché a vystačí si v nejlepším případě s desítkami.

Každé ráno se probouzíme do nového dne svého jediného života. Každým novým dnem procházíme po úzké cestě mezi minulostí za sebou a budoucností před sebou. Každé ráno se

o včerejšek zvětšuje minulost a zmenšuje budoucnost. V přítomnosti se já i ty rozhodujeme pro důvěru, nedůvěru či lhostejnost vůči Ježíši, který je Kristus, a vůči království, které hlásal a které demonstroval. Přítomnost dnes je a zítra není. Dnes jsme a zítra nejsme. Tento časový horizont mějme před očima, když čteme dnešní oddíl Matoušova evangelia.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

72. O STAVĚNÍ NA HLAVU A HODINOVÉM STROJKU (Ex 20,18-21 a Mt 25,1-13)

DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (EXODUS): KAPITOLA 20, verše 18 - 21 (STARÝ ZÁKON)

Po deseti „příkázáních“ následuje krátký text oddělovací „před“ a „po“, oddělovací oněch deset zásadních výroků od následující (počínaje 22. veršem) sady aplikací a dotažení deseti výroků do každodenní praxe konkrétního společenství.

Jako před vydáním „Desatera“, i po něm čteme oddělovací texty o doprovodných jevech, vzbuzujících vážnost, ba až obavu. Nenechme se znejistit pojmy jako „vyzkoušet“, „bát“, „hřešit“. Na tomto místě jde o zkratky, které jsme v Toulkách Knihou již dříve demonstrovali na životních příbězích a v širších souvislostech. A tak už víme, že „vyzkoušet“ nesouvisí s výkonem, ale s důvěrou. Víme, že „bát se“ nesouvisí se strachem, ale s bázní, s „braním vážně“. Víme také, že „hřešit“ neznamená chovat se nedovoleně, ale „minout cíl, míjet cíl“.

Občas se nám stane, že při četbě biblických textů

narazíme na slovo, větu, událost, příběh, které nás zarazí, znejistí, zdají se stavět vše předchozí na hlavu. Bible ovšem není učebnicí, není knihou pouček. Staví k sobě příběhy, na jejichž vzájemném kontrastu a v jejichž vzájemném rozhovoru je naznačen směr kudy přemýšlet, kudy chápat, kudy jít, kudy žít. Čtenář je konfrontován s neobvyklým literárním žánrem, žánrovou mozaikou – a každé nepochopení, každé zaražení se nad textem je potřeba vnímat spíše jako výzvu k otázkám a odpovědím, jako otazník k hledání, ne jako vykřičník k zavření, k rezignaci, k odložení do knihovny. Proto se stránkami této neobvyklé knihy touláme společně.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 25, verše 1 - 13 (NOVÝ ZÁKON)

Příběh, podobenství, ilustraci o deseti družičkách s lampami je obtížné nějak uchopit. Na rozdíl od ostatních evangelijních podobenství není jasně přehledný, nevyčnává z něj žádná rukojeť, za kterou bychom zvedli poklici ilustrace a odkryli talíř s poučením. Čtenář, který chce rozumět tomu, co čte a vykladač, který se pokouší tento příběh rozkrýt, rozparcelovat, předžvýkat čtenáři k pochopení, brzy narazí na obvyklé symboly (olej) jejichž užití v kontextu příběhu je neobvyklé a nepochopitelné; narazí také na dějové zvraty, které vše ještě více komplikují (usnutí družiček). A tak existují církve, vykladači a výklady, které tento příběh detailně rozměří, najdou, vyjmou a rozkryjí symboly, určitým způsobem si umístí dějový rámec do konkrétní časoprostorové situace a předloží čtenáři systemizovaný příběh, kde je vše jasné a pochopitelné.

Trabant ovšem není ani církev, ani vykladač – chce být především čtenář a hovořit k dalším čtenářům jako ten, kdo knihu, ve které se společně touláme, již četl, přemýšlel o ní, stala se mu profesí. Jako čtenář si tedy mohu dovolit rezignovat na rozebrání textu na prvočinitele a zpětné složení

do podoby hodinového strojku, které by podle mne ostatním čtenářům pramálo prospělo. Mohu si dovolit omezit se na významná sdělení, která v textu nacházím a která považuji za sdělení, které by čtenář neměl přehlédnout.

Tedy:

Družičky očekávají nastolení Božího království, jehož příchod hlásal a demonstroval Ježíš, který je Kristus. Příběh je umístěn v Matoušově evangeliu, jehož text vzniká v době, kdy je již patrné první zklamání z prodlení – účastníci evangelijních událostí a první následovníci očekávali příchod Božího království ve velmi blízkém časovém horizontu, který se nenaplnil. S tímto vědomím je třeba vnímat texty 24. a 25. kapitoly Matoušova evangelia, vyzývající k bdělému očekávání. Není nutné spekulovat a rozvíjet mnohoslibné konstrukce nad počtem družiček, nad nádobkami s olejem, nad kupci, kteří s ním obchodují. Podstatné je, že družička bez hořící lampy nemůže vejít na svatbu. Podstatné je, že VŠECHNY usnuly. Podstatné je, že rozdíl mezi pošetilostí a rozumností spočívá ve vážnosti, s jakou družičky přistoupily ke své toužebně očekávané výpravě, jak dostatečně či nedostatečně se vybavily na cestu. Podstatné je, že každá stojí ve zlomové chvíli sama za sebe.

Opatrně přeloženo:

Příchod Božího království je vážná událost. Příchod Božího království může být podle našich měřítek výrazně opožděn. Je rozumné se zpožděním předem počítat.

Opatrně dotaženo:

Nikdo nejsme dokonalí, každého z nás jednou přemůže únava, nemoc, stáří. Teď je čas se připravit, teď je čas budovat vztah důvěry s „ženichem“, s Ježíšem, který je Kristus, hořet ohněm, kterým před více než dvaceti staletími zapálil Ondřeje, Jakuba, Petra, Jana, Martu, Marii, Zuzanu.... Opakovaně prožívaný a realizovaný postoj důvěry vůči Bohu stále znovu a znovu (navzdory všem zpožděním, výlukám, úkladům a odkladům) živí a rozněcuje oheň v lampě našeho života. Opakovaně prožívaný a realizovaný postoj důvěry vůči Bohu umožní překonat i dlouhý spánek, únavu, selhání, nemoc, stáří. Hoří vstříc ženichovi až za půlnoc, až za hrob, až za všechna zpoždění, výluky, úklady a odklady.

Těším se na vás příště! Váš Trabant

73. O NAVRŠENÝCH KOPEČCÍCH A INVESTIČNÍ MATEMATICE (Ex 20,22-26 a Mt 25,14-30)

DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (EXODUS): KAPITOLA 20, verše 22 - 26 (STARÝ ZÁKON)

Dneším textem vstupujeme do uceleného oddílu, pokrývajícího zhruba tři kapitoly; do jakéhosi zákoníku, tedy souboru právních ustanovení pro každodenní život izraelského společenství. Není náhodou, že začíná stejně, jako začínalo Desatero – jasně vymezuje nejprve to nejdůležitější – náboženský základ nového společenství; věci všední tedy zatím počkají, protože každodenní život se orientuje a staví svůj směr na vztahu k Bohu, není tomu naopak. Z toho komu, čemu a jak věříme, ke komu, čemu a jak se upínáme, vycházejí naše všední postoje a vztahy k lidem, k majetku, k okolnostem. Z toho komu, čemu a jak věříme, vyrůstá naše orientace i dezorientace, bez ohledu na to, zda o tom takto přemýšlíme a zda to takto vnímáme.

Izrael vstupuje, vrací se do prostředí kanaánské vysočiny, země plné náboženských představ a tradic.

Izrael nebude svému Bohu budovat oltáře všude tam, kde se lid usadí, oltáře jako pojistky požehnání, pojistné smlouvy k místu – izraelský Bůh není pojišťovací ústav. Bůh sám rozhodne, kde se oltář postaví. Navíc oltář zcela prostý, neopracovaný, neuctíváný sám o sobě, ale jen jako místo pro oběť, pro vyznání. Žádný indiánský totem, žádná babylónská věž, ale jen navršené kameny, navršená hlína. Izrael se tak bude chovat radikálně odlišně od svých sousedů, bude nábožensky vyčnívat z řady, stane se živým otazníkem. Podobně rozumějme také požadavku nevystupovat k oltáři po stupních – aby starověký blízkovýchodní oděv neodhaloval to, co má být zakryto, aby obětování na oltáři nepřipomínalo rituály plodnosti, běžné u kanaánských sousedů.

Uvědomit si v souvislostech vztah Bůh – člověk, člověk – Bůh, bylo smyslem 20. kapitoly. Kapitola jednadvacátá až třiadvacátá bude tento vztah aplikovat na všední život. Budeme společně u toho.

Starozákonní texty, jimiž se spolu procházíme, je i ve 21. století možné vnímat nejen jako historii, jako jeden z kulturních pramenů evropské civilizace, ale především jako stále znovu a znovu živé dění, živý rozhovor mezi Bohem a člověkem, Bohem a čtenářem. Rozhovor, který klade otázky našemu vlastnímu životu, bez ohledu na jeho moderní atributy. Rozhovor, který i v internetové a nanotechnologické

době obrací náš pohled k tomu, co je podstatné – protože to podstatné a nepodstatné se za ty necelé čtyři tisícovky let sice tisíckrát kulturně a technologicky převléklo, ale ani jednou nezměnilo.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 25, verše 14 - 30 (NOVÝ ZÁKON)

„Podobenství o hřivnách“ není na první pohled textem, s jehož pochopením by měl moderní čtenář problém. Naše doba podílových investičních fondů, alternativních investic, doba, která běžně a všudypřítomně skloňuje pojmy jako úrok a inflace, velmi dobře rozumí ztrátě hodnoty majetku, který se zakope, neinvestuje se, nechá se ladem. Týká se to i drahých kovů – zakopeme-li zlato a dojdeme si pro ně za několik desítek let, pravděpodobně zjistíme, že za ně sice utržíme vyšší nominální hodnotu, ale reálně si v současných cenách za tento majetek pořídíme v základních komoditách (potraviny, půda, nemovitosti, energie) zhruba totéž, co bychom za své zlato dostali o těch pár desítek let dříve. Cílem rozumného investora není uchovat hodnotu, ale rozmnožit investici.

Odtud přistupme k textu podobenství. Časový horizont („po dlouhé době“) se velmi podobá horizontu produktivních let lidského života (cca 40 let). Na počátku obdržené „hřivny“, počáteční hodnota investice, mají být odevzdány zpět, přiměřeně rozmnožené – minimálně o úrok, ale dobrá investice nežije z úroků – násobí investici investicí, obrazně a

idealizovaně řečeno: z ševcovského verpánku a dvou zdravých rukou vybuduje Baťovu továrnu.

„Hřivna“ přitom není málo: představuje měnovou jednotku, tzv. „talent“, počítanou ve stříbře jako 36 kg stříbra. Velmi přibližně spočteno, na současném (2011) komoditním trhu by toto množství představovalo 1 157 trojských uncí stříbra. Při aktuální (2011) ceně 32,41 USD za trojskou unci stříbra jde tedy o cca 37 498 USD, tedy, při současném (2011) směnném kurzu, o zhruba 704 850 Kč za jednu hřivnu.

Bible ovšem není učebnicí ekonomie, není investiční příručkou. Hřivna z podobenství není souhrnem ekonomických možností. Lze si za ni dosadit nejen majetek, o ten zde nejde. Hřivny z dnešního podobenství představují spíše součin času a možností kdy a jak se učit důvěřovat Ježíši, který je Kristus, následovat jej ve službě ostatním, podle možností, schopností a času, které jsme dostali. Nejpodstatnějším sdělením tohoto podobenství je, že darovaný čas a příležitosti nemáme užívat jen pro sebe, ale také pro druhé. Že v životě nejde o výkon a prožitek, ale o smysl a užitek (zakopaná hřivna smysl a užitek ztratila). Hřivnu z podobenství můžeme odvážně označit jako „život“.

Ať jsme chudí či bohatí, staří či mladí, máme k dispozici určité časové rozpětí, v němž smíme žít. Máme své sociální vazby, své mezilidské vztahy. Nevisíme ve vzduchoprázdnu, žijeme své životy mezi lidmi (často všelijakými, ale přece

lidmi). Následovat Ježíše, který je Kristus, neznamena, že čas a sílu budeme investovat do sebe, do své rodiny, do svých životů a do komodit - a majetek nebo jeho část budeme přinášet (nebo nakonec odkážeme) církvi. Následovat Ježíše, který je Kristus, znamená investovat svůj čas a sílu do smysluplného žití, do budování vztahu důvěry s Ním, do budování zdravých mezilidských vztahů, do zájmu o potřeby a životy druhých, do království, které není z tohoto světa. Do důvěry a vztahů stojí za to investovat. Bohatství a chudoba nejsou jen ekonomické veličiny. V životě nejde o peníze, ale o všechno. O život.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

74. O VETKANÉM KLUBKU A POSLEDNÍM TURNIKETU (Ex 21,1-23,19 a Mt 25,31-46)

DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (EXODUS): KAPITOLA 21, 22 a 23 do verše 19 (STARÝ ZÁKON)

Dnešní text je zákoník, právní literatura – proto není příliš čtivý. Navíc jde o zákoník sepsaný stovky let před Kristem, v jiné kultuře, jiném letopočtu. Pro teologa nebo religionistu je tento zákoník velmi zajímavý – objevují v něm různé paralely, sledují v něm prolínání náboženských kultů. My ale chceme při Toulkách Knihou číst text jako čtenáři, ne jako teologové, religionisté, historikové, právníci. Jako čtenáři vzdálení od textu přes nejméně dvě a půl tisícovky let smíme vzít na vědomí, že jde o zákoník velmi složitě zakomponovaný do specifické kulturní a náboženské situace a smíme rezignovat na rozmotávání nerozmotatelného klubka vláken, kterými je do dobového kontextu vetkán.

Přesto si všimněme, že navzdory tvrdé starověké realitě:

Jsou stanoveny jasné hranice pro mezilidské vztahy,

ekonomické vztahy, náboženské vztahy. Ve společnosti, pro kterou byl zákoník vydán, nepanuje chaos nebo trh, ale řád a systém.

Majetek je méně než zdraví nebo život a nemajetný je hoden ochrany.

Host požívá zvláštních výsad, protože zákoník platí pro národ, který prožil vlastní zkušenost s tím, jaké je být hostem v cizí zemi.

Lichva je nepřípustná a exekutor by se neužívil.

Pomluva a korupční chování jsou přísně zapovězeny.

O tom, co je dobro a co zlo, nerozhoduje názor většiny.

Prošli jsme dnes (velmi rychle) prastarým trestním a občanským zákoníkem. Když se budeme pozastavovat nad jeho občasnou tvrdostí a nedostatkem humanity, pro pořádek nezapomeňme, že i tento zákoník podléhá nadřazenému právnímu nástroji, ústavě – „Desateru“ – a tato ústava si vyhrazuje právo vyslovit poslední slovo v situaci, kdy starozákonní spravedlnosti kultura uvázala šátek přes oči.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 25, verše 31 - 46 (NOVÝ ZÁKON)

Předchozí dvě velká podobenství „O deseti družičkách“ a „O hřivnách“ jsou doplněna podobenstvím třetím - „O posledním soudu“. Všechna tři podobenství jsou součástí rozsáhlého celku zahrnujícího dvě kompletní kapitoly (24. a 25.) a představujícího téměř 10% celkového textu Matoušova evangelia.

Celý tento veliký oddíl vrcholí právě v dnešním podobenství „O posledním soudu“. Zpochybňuje kolektivní kritérium závěrečného dělení – hranice mezi definitivním úspěchem a neúspěchem, smyslem a nesmyslem každého života nebude vedena podle národnostního nebo náboženského klíče, podle míry židovství či nežidovství, podle míry křesťanství či nekřesťanství. To je sdělení, ke kterému podobenství vede, které ilustruje, koloruje a nasvědčuje, aby nebylo přehlédnuto.

Nasvíceno tedy je především to, že ten závěrečný turniket, ke kterému jsme všichni unášeni proudem života od vchodu narození k východu smrti a který rozděluje hodnotu od zbytečnosti, nemá boční V.I.P. vstup pro správně věřící, správně zajištěné, správně pojištěné. Rozdíl mezi „ovcemi“ a